

PROBLEMA APĂRĂRII CAPITALEI ÎN TIMPUL DOMNIEI LUI
MIRCEA CEL BĂTRÂN: BĂTĂLIA DE LA ROVINE

IONEL-CLAUDIU DUMITRESCU*

Marile confruntări militare au marcat trecutul omenirii prin fapte deosebite de arme și, mai ales, prin schimbarea cursului vieții economice, sociale sau religioase. Pot fi comparate cu adevărate cascade pe făgașul evoluției societății omenești. Obsesia pentru putere a stimulat eforturile în domeniul militar și distrugerile pricinuite în vreme de război n-au impresionat ființele inteligente. S-au găsit tot felul de argumente pentru a justifica și chiar glorifica gesturi absurde. O cale pașnică de rezolvare a diferendelor a fost mai greu de găsit.

Migrația turcilor a pornit din Asia Centrală pe la sud de Marea Caspică. Conducătorul Osman a moștenit un stătuțel în Asia Mică la granița Bizanțului. Obsesiile marilor latifundiați de a captura moșiile țăranilor-soldați a dus la prăbușirea unei armate cu o tradiție glorioasă. Războaiele civile au deschis larg și porțile Balcanilor. Nici Bulgaria și Serbia nu s-au prezentat ca niște monoliți. Chiar dacă au fost unele înfrângeri, valul otoman a ajuns la 1388 pe linia Dunării. Malul românesc nu era în siguranță deoarece, datorită lungimii, cavaleria putea să realizeze o străpungere a dispozitivului apărării în orice sector. Domnitorul Mircea cel Bătrân era obligat să urmeze o strategie activă în relațiile cu noii invadatori. Pacea nu putea să fie decât un scurt armistițiu deoarece, conform preceptelor dreptului islamic, forțele militare musulmane având drept obiectiv reducerea până la dispariție a Casei Războiului. Sultanul Baiazid Trăsnetul avea preocupări deosebite pentru război.

Bătălia de la Rovine a atras interesul istoricilor români și străini prin enigmele ridicate de localizare și datare. Misterul continuă și astăzi, dar vom încerca în rândurile ce urmează să dezlegăm tainele ascunse în uitarea timpului. Subțirimea informațiilor transmise de izvoarele timpului îl obligă pe cercetător la o adevărată muncă de detectiv pentru găsirea celor mai slabe indicii prin noianul de documente și de interpretări diverse, multe fanteziste sub masca interpretării științifice. A existat o preocupare puternică de a identifica câmpul de luptă în localitățile de unde erau originari istoricii sau scriitorii. Existau și preocupări politice pentru găsirea locului unei fapte mărețe din trecutul poporului român.

Savanții Dimitrie Onciu și Nicolae Iorga, urmând informațiile din surse italiene târzii, au plasat-o lângă orașul Craiova. Spre această localizare a înclinat și analiza lui Constantin C. Giurescu¹. Istoricul P. P. Panaitescu a considerat că bătălia nu

* Colegiul Național „Alexandru Odobescu”, Pitești.

¹ C. C. Giurescu, *Căutând pe hartă Posada, Rovine, Vicina*, în *Magazin istoric*, nr. 1/1971, p. 55. Teoria a fost dezvoltată în cadrul lucrării *Probleme controversate în istoriografia română*, Editura Albatros, București, 1977, p. 162-165. Ideea a fost continuată de mai mulți istorici (Zaharia Gărbu, *Noi argumente privind localizarea bătăliei de la Rovine lângă Craiova. O ipoteză de lucru*, în *Oltenia*, 1981, p. 69-87). Cum cronicarii sunt de acord că oastea otomană a trecut fluviul pe la Nicopole și la ducere și la întoarcere, ipoteza

se putea desfășura decât pe drumul care lega Turnu Măgurele de Curtea de Argeș, capitala Țării Românești. Părerea marelui istoric a făcut carieră și a fost urmată și de alți cercetători. După 1960 a apărut teoria privind identificarea Rovinelor cu o zonă situată la sud de Pitești². Mai nou, istoricul George Georgescu, pornind de la izvoarele bizantine și otomane publicate, a considerat că sângeroasa înclăștare militară a avut loc la Groape, un teren frământat și aflat la nord-est de mănăstirea Argeș³. Ipoteza pare plauzibilă în situația în care izvoarele otomane amintesc de Arkîș. Se observă aici în mod evident tendința istoricilor de a plasa bătălia în regiunile unde locuiesc, de care sunt intim legați.

localizării sângeroasei confruntări la Craiova cade. Este greu de crezut că otomanii ar fi forțat și râul Olt și, după cum se știe, orice conducător ținește spre cucerirea capitalei deoarece există mari șanse ca rezistența să înceteze după preluarea centrului de putere. Scenariul propus de marele istoric Nicolae Iorga în *Geschichte des Rumänische Volkes in Rahmen seiner Staatsbildungen* din 1905 nu se justifică prin posibile argumente militare. Totuși la Rovine pe Dunăre, în valea mlăștinoasă a Jiului, turcii fură bătuți, scria autorul fără să observe că invadatorii nu aveau ce să caute în regiunea poate deja pustiită de cetele de năvrapi (Nicolae Iorga, *Istoria poporului românesc*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1985, p. 240). În 1919, în lucrarea *Istoria armatei românești*, marele istoric propune un nou scenariu. Oastea otomană a trecut fluviul pe la Vidin și la satul Rovine din actualul județ Dolj a avut loc o confruntare sângeroasă. Se observă tendința de a transforma cu orice preț Rovinele într-o localitate. Otomanii au continuat ofensiva pe la Slatina și au atins apoi Curtea de Argeș de unde unele detașamente au forțat munții și au prădat în zona Brașovului (Nicolae Iorga, *Istoria armatei românești*, Editura Militară, București, 1970, p. 50). Din toată argumentația se poate reține doar trecerea munților de către detașamentele de jaf, dar acțiunea trebuie plasată în anul următor deoarece rămâne greu de crezut că regele maghiar Sigismund de Luxemburg ar fi deschis campania din Moldova în timp ce țara era invadată.

² Ion Nania, *Contribuții la localizarea luptei de la Rovine*, în SAI, V, 1963, p. 431-435. Argumentele cercetătorului argeșean nu sunt concludente. Un vârful de săgeată turtit de un corp dur putea să provină din orice altă confruntare și cronicile vorbesc de o ploaie de proiectile lansate din arcurile ambelor armate. În ceea ce privește tipul săgeții (este din fier și se datează cu precizie în secolul al XIV-lea (p. 435)), trebuie să precizăm că otomanii au fost destul de conservatori și au menținut săgețile în depozitele cetăților dunărene și la 1878 când erau arme perimate de cel puțin două veacuri. Identificarea locului bătăliei pe baza unui inel și a unui vârful de săgeată în zona Țuțulești este destul de hazardată dacă se ține cont că efectivele celor două armate au avut un total estimat de 50.000 de luptători și pierderile au fost importante pentru ambele părți (Constantin Căzănișteanu, *Pe urmele lui Mircea cel Mare*, Ed. Sport-Turism, București, 1987, p. 103). Localizarea a fost acceptată și de unii cercetători militari (*Istoria infanteriei române*, vol. I, Editura Militară, București, 1985, p. 131). Trebuie să precizăm că au fost indicate coordonate greșite, care n-au legătură cu realitățile geografice. Sunt departe și de celebrul râu Argeș folosit ca argument principal în multe argumentații. Se scrie că bătălia a fost la 20 de kilometri de Pitești și soldații au săpat un șanț în lunca Argeșului. Poziția indicată ar fi pe la Suseni sau în zona orașului Costești. Chiar și dacă armatele au fost mai puțin numeroase, urmele materiale indicate sunt prea puține și nesemnificative.

³ George Georgescu, *Locul și data luptei de la Rovine-Argeș*, în „Argessis”, seria Istorie, tom VII, Pitești, 1995, p. 43. În aceeași regiune o plasează și istoricul Sergiu Iosipescu (*La Rovine în câmpii*, în *Magazin istoric*, 1974, nr. 12, p. 14-18). Într-un studiu a apărut în *Revista Arhivelor*, cercetătorul Constantin Rezachevici era de părere că bătălia s-a dat la sud de Curtea de Argeș, ceea ce este mult mai plauzibil din punct de vedere logic (C. C. Rezachevici, *Bătălia de la Rovine - un moment de vârf al rezistenței românești antiotomane*, în *RA*, nr. 4/1994, p. 321). Nicolae Constantinescu plasează marea confruntare în preajma satului Merișani din județul Argeș, aproape de confluența râului Argeș cu Vâlsanul (Nicolae Constantinescu, *Mircea cel Bătrân*, Editura Militară, București, 1981 p. 103). Alte teorii privind localizarea celebrei confruntări au fost formulate de M. Braniște, *Noi contribuții la localizarea luptei de la Rovine din anul 1394*, în *Mitropolia Olteniei*, 1963, nr. 7-8, p. 612-618 și A. A. Bolșacov, *Localizarea bătăliei de la Rovine*, SMIM, IV, 1960, p. 391-394. Mult mai la sud de râul Argeș, în zona județului Teleorman, a fost plasată confruntarea de către alți cercetători Teodor Nicolau ajungea la concluzia că a fost la Rovina Călmățuiului, lângă satul Putinei - Teleorman (Teodor Nicolau, *O eroare istorică. Unde a avut loc bătălia de la Rovine ?*, în „România militară”, 1934, nr. 5, p. 5-18).

Fiecare cercetător a studiat cu atenție puținele surse păstrate și apoi a încercat să reconstituie traseul armiei otomane. Multe studii însă au reluat într-o formă modernizată materiale mai vechi. Nici o ipoteză n-a încadrat bătălia de la Rovine în contextul mai larg al domniei voievodului Mircea cel Bătrân. Noua teorie vine să indice locul exact al desfășurării bătăliei din 1395.

Contextul desfășurării campaniei sultanale. Otomanii, după debarcarea reușită cu ajutorul cutremurului în zona strâmtorii Dardanele, au început să înainteze în Balcani și avansul le-a fost favorizat de rivalitățile existente în tabăra creștinilor. Bogățiile Balcanilor în comparație cu aspra Anatolie au încurajat sosirea de noi valuri de turci dornici să se îmbogățească prin jaf. Sacrificiul lui Miloș Obilici la Kossopopolje (iunie 1389) a fost un gest inutil. Noul sultan, Baiazid *Trăsnetul*, a continuat politica de cuceriri la sud de Dunăre, dar nu a fost mulțumit de rezultatele oferite de un teritoriu străbătut deja de prea multe cete prădalnice. Statul muntean reprezenta o sursă bogată de prăzi și robi, stimulente mult râvnite de năvrapi. Incursiunile acestor călăreți rapizi au provocat declanșarea expediției împotriva taberelor de la Karînovasî, cea mai reușită surprindere realizată de oștile românești în adâncimea teritoriului inamic, și apoi escaladarea conflictului⁴.

Domnitorul muntean era însă conștient de inferioritatea resurselor militare și a acceptat încheierea unui tratat de vasalitate cu regele Ungariei, Sigismund de Luxemburg (Brașov, 7 martie 1395). Era asigurat astfel sprijinul și protecția puternicului vecin de la nord, chiar dacă acestuia îi fusese șifonat prestigiul de înfrângerea din Moldova în fața oastei comandate de domnitorul Ștefan I Mușat. Armata maghiară a suferit pierderi importante în confruntări și din cauza vremii nefavorabile.

Desfășurarea campaniei sultanale din 1395. Sultanul Baiazid I *Trăsnetul* a hotărât că umilința suferită la Karînovasî de detașamentele de akîngii trebuie neapărat răzbunată și o mare oaste a fost îndreptată spre Dunăre. Trecerea fluviului s-a făcut pe la Turnu (Măgurele), cunoscut vad comercial și militar, și istoricii sunt în general de acord cu această localizare. Se bazează îndeosebi pe cronicile turcești⁵. Din acest punct se putea alege orice obiectiv din interiorul Țării Românești, dar acesta trebuia să merite eforturile economice și militare. Spre Craiova nu se putea înainta din rațiuni economice. Regiunea fusese jefuită deja de akîngii⁶ și nimeni nu pune la îndoială ravagiile săvârșite de oamenii lui Firuz bei. În plus, drumul spre capitală nu trecea prin Oltenia. Mai exista varianta spre Târgoviște (Ialomița), dar orice comandant militar este interesat de orașele principale, dezvoltate din punct de vedere economic și celebre prin construcții. Viitoarea capitală pare să se fi dezvoltat după 1395.

⁴ Aurel Decei, *Expediția lui Mircea cel Bătrân împotriva acângiilor la Karînovasî (1393)*, în *Relații româno - orientale*, p. 144-145.

⁵ M. Guboglu, M. A. Mehmed, *Cronici turcești privind Țările Române*, vol. I, Ed. Academiei, București, 1966, p. 48. Drumurile Țării Românești erau departe de a fi ascunse de ochii străinilor și apăreau în itinerariile occidentale legate de pelerinajele spre locurile sfinte de la Ierusalim (*Călători străini*, vol. I, p. 23/24). Pelerinii lăsau descrieri ale traseelor parcurse (*Ibidem*, p. 19/20). Chiar dacă prezentau unele exactități, erau utile la orientare. Otomanii se puteau interesa discret despre cele văzute pe drumurile muntene.

⁶ Așikpașazade, *Tevarih-I Al-I Osman*, în *Cronici turcești*, vol. I, p. 83. Mehmed Neșri, *Djihannuma. Tevarih-I Al-I Osman*, în *Cronici turcești*, vol. I, p. 112.

Otomanii nu cunoșteau suficient de bine regiunile muntene. Este de presupus însă că spionii sub acoperirea de negustori, tradiționala metodă de camuflare a iscoadelor, cercetaseră deja principala arteră comercială. Drumul Nicopole-Câmpulung-Brașov a fost folosit încă din antichitatea romană. Construirea limesului Transalutani n-a fost întâmplătoare și n-a fost doar un avanpost militar menit să apere regiunea Olteniei. Drumul medieval lega un oraș înfloritor, cu o populație capabilă să construiască o mare catedrală și ample lucrări de fortificații, cu teritoriile balcanice. Mărfurile meșteșugarilor sași se răspândeau în toată Țara Românească. Privilegiile comerciale prevedeau plata tricesimei la Câmpulung⁷. Orașul de sub munte era un centru important și prin viața spirituală. Aici se afla o mănăstire care adăpostea un mormânt domnesc, mormântul voievodului Nicolae Alexandru. Era prima mănăstire ridicată de legendarul Negru Vodă. Aici se afla și scaunul domnesc și orice cuceritor a fost, este și va fi interesat de un obiectiv strategic. Oastea otomană a înaintat prin pădurile dese de stejar, dar hărțuită în permanență de luptătorii munteni. O confruntare dură s-a dat, probabil, la trecerea peste Argeș, dar după cum subliniază toate tratatele de artă militară, un curs de apă nu reprezintă un obstacol absolut din cauza lungimii pe care trebuie să o acopere apărătorul. Popoarele stepei erau renumite prin arta forțării râurilor prin folosirea burdufurilor. Cum nu se cunosc date despre vremea din epoca luptei, nu se știe care era nivelul apei. Râul Argeș poate să fie un obstacol serios doar în timpul viiturilor. Domnitorul Mircea cel Bătrân avea două alternative: retragerea fără luptă în Transilvania sau bătălia înaintea capitalei. Prima era riscantă deoarece ducea la pierderea prestigiului și rămânea la bunăvoința unui aliat. Nimic nu este mai periculos decât un aliat puternic. În plus, voievodul pierdea mult prestigiu prin apropierea de un stat catolic, religia jucând în epocă un rol fundamental și în plan politic. A doua variantă implica un mare sacrificiu în oameni, dar invadatorii puteau fi obligați să se retragă din cauza scăderii moralului în urma pierderilor grele.

Domnitorul Mircea cel Bătrân și-a atras adversarul spre locul de bătălie pregătit din timp. Trebuia să fie un loc îngust, unde cavaleria ușoară otomană să nu se poată desfășura în clasicul dispozitiv comparat cu o semilună. Orice comandant militar cu experiență știa că o încercuire este fatală, chiar dacă inamicul sacrifică principiul clasic al masei. Favorabilă pentru munteni era zona Jidava. Romanii construiseră aici un castru, singurul cu ziduri de piatră de pe limesul Transalutani, și inginerii imperiali nu alegeau poziții lipsite de valoare⁸. Printre lucrările specifice de apărare a unui castru se număra și șanțul (vallum sau fossa)⁹. Cel de la Jidava avea două și din care al doilea,

⁷ C. Căzănișteanu, *op. cit.*, p. 23. Orașul Câmpulung a fost menționat ca un important centru religios catolic în relatarea pelerinilor germani Peter Sparnau și Ulrich von Tennstädt din 1385 (*Călători străini*, vol. I, p. 20). Traseul Roșiori de Vede – Pitești – Câmpulung – Brașov era parcurs permanent.

⁸ Castrul Jidava (corect Jidova) domina drumul care trecea pe la răsărit de ziduri (Dumitru Tudor, *Oltenia romană*, ed. a IV-a, Ed. Academiei, București, 1978, p. 281). Gânditorii militari bizantini preconizau lupta în zone înguste dacă apărătorii erau în inferioritate numerică (*Pagini din gândirea militară universală*, vol. II, Editura Militară, București, 1985, p. 84). Tratatelor de artă militară bizantină circulau în spațiul românesc alături de cărțile de cult traduse în slavonă.

⁹ *Enciclopedia civilizației romane*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1982, p. 173. Nicolae Iorga a considerat că bătălia s-ar fi dat la sud de Craiova, la ruine (C. C. Giurescu, *Probleme controversate în istoriografia română*, p. 163), dar amplasarea nu ținea cont de faptul că otomanii au trecut fluviul pe la Turnu.

cel apropiat de ziduri, avea o lățime de 7-13 m și o adâncime de 2-3 m¹⁰. Chiar dacă fortificația nu mai avea puterea de odinioară, tot era mai bine decât nimic. În apropiere se afla o altă fortificație cu șanț și val de pământ¹¹. Întărirea este specifică perioadei medievale, chiar dacă există unele urme romane în valuri. Existența acestor șanțuri este amintită în opera lui Idris Bitlisi prin termenul *hendek*¹². Chiar termenul de rovine își are originea în cuvântul slav *rov* care înseamnă șanț¹³. Părerea istoricilor privind sensul de loc mlăștinos este greșită deoarece cronicile nu amintesc de ravină. Și cronicile otomane amintesc de *Arkiş* (dacă s-a transliterat exact textul cu caractere arabe), topic care are în componență cuvântul *ark* cu sens de canal, șanț¹⁴. Ar fi greu de crezut ca sursele turcești indică cu precizie o localitate în această epocă timpurie. Indicațiile geografice sunt destul de imprecise și nici numele de persoane nu sunt corecte¹⁵.

Poziția castrului Jidava se potrivește cu descrierile din izvoare medievale. Astfel, cronicarii otomani amintesc de munții cei tari în care se încredea domnitorul Mircea cel Bătrân¹⁶. Dealurile din zonă au înălțimi mari (ex. Mătau 1018 m) și pot fi confundate ușor cu munții prin vegetația abundentă și pantele rapide. Scrierile medievale fac confuzii între cele două forme de relief. Și sursele bizantine afirmă că femeile și copiii au fost evacuați într-o zonă de munte¹⁷. Un alt element fundamental al decorului este râul în care au fost aruncate cadavrele ostașilor otomani pentru a se da impresia de pierderi mari doar în tabăra creștină¹⁸. Chiar dacă scena aruncării cadavrelor este negată de unii cercetători, cursul de apă amintit poate să fie foarte bine Râul Târgului. Râul avea un potențial ridicat de transport și, la viituri, a reușit să dărâme un perete al castrului.

Trebuie să se țină cont că soldații erau obosiți după o luptă de durată. Teoreticienii militari sunt de acord că o poziție defensivă într-un loc flancat de munți permite o apărare de durată în condiții de inferioritate numerică¹⁹.

¹⁰ D. Tudor, *op. cit.*, p. 282. În 1876, cu ocazia primelor cercetări arheologice, Dimitrie Butculescu constata că zidurile castrului se mai ridicau încă până la 2,80 m (Dragoș Măndescu, *Primele săpături arheologice pe teritoriul județului Argeș*, în „Revista de istorie a Muscelului”, vol. 6, București, 2001, p. 162). Din păcate, obiceiul aproape universal de a utiliza construcțiile vechi drept carieră de materiale (cel mai cunoscut exemplu poate să fie oferit de Colosseum) a dus la degradarea rapidă a fortificației. Dezvoltarea orașului medieval a fost invers proporțională cu starea castrului.

¹¹ Cercetări mai recente au indicat pentru primul șanț lățimea de 7,5 m și o adâncime de 2,30 m (C. C. Petolescu, Teodor Cioflan, *Castrul roman de piatră de la Câmpulung (Pescăreasa, jud. Argeș). Cercetările din anii 1978-1989*, în „Argessis”, tom VII, 1995, p. 23).

¹² D. Teodor, *op. cit.*, p. 281.

¹³ A. Decei, *Istoria Imperiului otoman*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1978, p. 63.

¹⁴ Drian Kelekian, *Dictionnaire turc-français*, Ed. Mihran, Constantinople, 1911, p. 14. Considerăm totuși că termenul de *Arkiş* nu poate să fie decât o transliterare forțată a termenului ugraș. Caligrafia otomană a fost adusă la nivelul de artă, dar scrierea rapidă putea să ducă la apariția unor confuzii prin lipsa unor semne sau prin deformarea unor litere. Nu sunt excluse erori la transcrierea unor manuscrise de către copiiști mai puțin familiarizați cu complicata limbă osmană.

¹⁵ Tursun-bei amintește de o cetate de lemn în loc de Târgoviște (*Cronici turcești*, vol. I, 67).

¹⁶ *Cronici turcești*, vol. I, p. 157.

¹⁷ Laonic Chalcocondil, *Expuneri istorice*, ed. V. Grecu, București, 1958, p. 64.

¹⁸ Orudj bin Adil, *Tevarih-i Al-i Osman*, în *Cronici turcești*, vol. I, p. 49. Autorul nu amintește de Arkaș, ci de locul de bătălie (ugraș yerinde).

¹⁹ Zona îngustă și împădurită este indicată de tactica adoptată de turci de a-și constitui oștirea într-un uriaș testudo. Se împiedicau astfel atacurile rapide din văile laterale și din păduri asupra taberei.

Traducerea dată fragmentului din cronica lui Giacomo di Pietro Luccari «sub orașul Craiova»²⁰ nu este cea mai fericită. Sensul potrivit ar fi fost «sub (lângă) orașul craiului». Mircea cel Bătrân a ales zona Jidava pentru a stimula fervoarea războinică a ostașilor munteni. Aveau de apărut capitala și locul de refugiu al familiilor. Nu prea mai existau zone de adăpostire în cazul unei înfrângeri catastrofale. Retragera pe teritoriul unui stat catolic nu era privită cu ochi buni.

Un alt argument logic în sprijinul plasării luptei de la Rovine la sud de Câmpulung este legat de expediția regelui Ungariei asupra cetății Turnu în vara anului 1395. Drumurile medievale se deosebeau radical de cele din vremea romanilor prin faptul că erau simple urme de care și vegetația le cotropea rapid. Orice armată era obligată să folosească în avangardă unități care să defrișeze arbuștii spinoși sau copacii ce limitau lățimea căii de acces. Cum expediția sultană a avut loc după iulie 1395, otomanii au profitat de trecerea armatei maghiare. Chiar dacă acceptăm varianta tradițională a expediției sultanale înaintea celei a regelui maghiar, traseul adoptat de creștini indică drumul principal al Țării Românești la sfârșit de secol al XIV-lea.

Cum s-a desfășurat lupta de la Rovine? Oastea otomană a avansat prudent spre nord urmând sfatul iscoadelor sau poate al unor români atrași cu arginți. A fost întâmpinată de cea munteană în poziție de forță. Cele două fortificații pasagere erau înțesate de arcași pentru înmuierea valurilor de asalt. După calculele specialiștilor militari contemporani, un arcaș antrenat putea să lanseze 12 săgeți pe minut. Steagurile de ostași munteni barau îngustul defileu din fața orașului. Sultanul Baiazid avea spre est Râul Târgului cu lunca plină de vegetație greu de pătruns, iar spre vest erau dealuri și păduri seculare. A fost obligat să recurgă la ceea ce sultanilor nu prea le-a convenit de-a lungul timpului : atacul frontal. Ostașii otomani erau slab protejați pentru luptele apropiate, dar compensau prin manevrabilitate în câmp deschis. Puținele informații păstrate în cronicile timpului permit să tragem concluzia că în primul val de asalt au fost trimise cetele prințșorilor balcanici, vasalii sultanului. Ambele tabere au folosit din plin arcurile cu săgeți, dar luptătorii români erau protejați de fortificații ușoare. Ciocnirea dintre cele două grupări creștine a fost sângeroasă și mulți conducători balcanici au murit sau au fost grav răniți, ceea ce a determinat o clătinare a dispozitivului. Istoria a reținut doar numele celor mai cunoscuți conducători sârbi uciși, adică Marko Krlevici din Prilej și Constantin Dragovici. Probabil în acest moment au fost trimise în bătălie unitățile formate din azapi, infanterie folosită pentru a copleși prin număr și nu prin calitatea armelor sau a instrucției. Domnitorul Mircea cel Bătrân, având avantajul unei poziții dominante, a trimis noi steaguri pentru completarea pierderilor și refacerea zidului viu. Lupta a durat aproape toată ziua, au fost aruncate în încelestare rezervele superioare, dar apărătorii au rezistat în pozițiile fortificate și înguste. Nu este exclus ca armamentul românilor să fi fost capabil să provoace răni grave, impresionante prin vărsarea de sânge. Topoare, săbii grele, lănci scurte, buzdugane sau măciuci mari însângerau corpurile asaltatorilor lipsiți de un eficient echipament defensiv. Lupta corp la corp a șocat în toate veacurile și mulțimea lăncilor frânte indică o violență cum sultanul Baiazid nu văzuse în Balcani. Manevra, atât de îndrăgită de popoarele stepei și de strategii, era cu neputință. Muntenii au aruncat în talerul victoriei ostași îmbrăcați în fier și pierderile inamicului au crescut. Numărul nu

²⁰ C. C. Giurescu, *op. cit.*, în *loc. cit.*, p. 54.

mai conta. Faima de învingător nu-l ajuta să provoace spaima și retragerea apărătorilor. Cum câștigul teritorial era lipsit de importanță, defileul se contura întunecat și sumbru, iar vărsarea de sânge impresionantă, sultanul a poruncit retragerea în ordine spre locuri largi și apoi spre Dunăre. Niciodată un conducător de oști nu știe cât de mare este potențialul inamicului, iar depărtarea de propriile baze mărește neliniștea. Nu este exclus ca la momentul decisiv să fi fost aruncate în luptă detașamente de cavalerie grea și să se fi recurs la o diversiune asupra ariergărzii otomane. Dispozitivul defensiv era în permanență expus loviturilor arcașilor ce cunoșteau bine regiunea. Loviturile neașteptate din mai multe direcții și oboseala propriilor luptători după o zi de confruntări a dus la retragerea într-o tabără fortificată²¹ și apoi s-a trecut la un dispozitiv de luptă strâns pentru evitarea surprizelor neplăcute. Ordia a putut să se retragă spre Dunăre, dar domnitorul Mircea cel Bătrân n-a avut suficiente rezerve pentru a obține victoria decisivă în preajma fluviului. Acum ar fi fost prețios un ajutor al regelui maghiar, dar campaniile din Moldova și de la Turnu epuizaseră potențialul ofensiv al statului vecin. Sultanul a putut să păstreze liniștit linia Dunării și să consolideze apărarea vadurilor. A reușit mai multe prin diplomatica atragere a unor boieri de partea pretendentului la tron cunoscut ulterior în istorie drept Vlad Uzurpatorul. Marele merit al domnitorului Mircea cel Bătrân a constatat în faptul că a desființat toată strategia otomană și sultanul Baiazid n-a găsit soluții eficiente nici în plan tactic. Câmpul de bătălie plin de cadavre ale soldaților otomani și aliați, moartea unor vasali creștini și, mai mult ca sigur, a unor demnitari musulmani, au determinat o retragere rușinoasă. Abandonarea cadavrelor de martiri sau aruncarea lor în râul din preajma locului confruntării indică o mare neliniște pentru sultan și, implicit, eșuarea campaniei.

Bătălia de la Rovine i-a impresionat pe contemporani prin pierderile provocate și a rămas în amintirea locuitorilor din Balcani. Din păcate, confruntarea din 1395, un model de artă militară privind apărarea într-un spațiu îngust, a fost uitată de cronicarii munteni și nici faptele marelui voievod n-au ocupat prea mult spațiu în paginile îngălbenite de vreme. Cronicile bătrâne au dispărut în timp și n-au fost refăcute.

Informațiile din izvoarele timpului și teoria militară indică clar locul luptei de la Rovine în preajma orașului Câmpulung. Zona castrului Jidava a mai închis drumul unui invadator și doar închinarea voievodului Vlad Uzurpatorul le-a permis jefuirea împrejurimilor Brașovului în decembrie 1395. Evenimentele importante ale domniei voievodului Mircea cel Bătrân sunt legate de axa Brașov-Câmpulung-Nicopole și armata maghiară a înaintat în 1395 pe același traseu. Dacă ținem cont și de un alt sens atribuit cuvântului rovină, cel de ruină²², atunci plasarea la Jidava (Jidova) devine și mai plauzibilă. Cele două fortificații existente în regiune confirmă informațiile din cronică privind prezența șanțurilor, locul îngust, apropierea munților și existența unui râu. Bătălia din anul 1395 a semănat mult cu confruntarea de la Valea Albă din iulie

²¹ Constantin Căzănișteanu, *op. cit.*, p. 105.

²² *Enciclopedia civilizației romane*, p. 75; C. Rezachevici, *op. cit.*, în *loc. cit.*, p. 319; Al. V. Diță, *17 mai 1395, o dată importantă în istoria universală – victoria românească de la Rovine*, în *Marele Mircea Voievod*, p. 262. Strategii chinezi considerau încă din antichitate extrem de periculoase regiunile cu locuri înguste, favorabile ambuscadelor. (Sun Tzu, *Arta războiului*, Antetxx Press, București, 1993, p. 78: *Lupta nu era recomandată*). Plasarea bătăliei undeva în sud-vestul Țării Românești (probabil în zona Calafat-Drobeta) este total eronată (T. Gemil, *Românii și otomanii în secolele XIV-XVI*, Ed. Academiei, București, 1991, p. 182)).

1476²³, dar rezultatul a fost net în favoarea luptătorilor români și statutul de autonomie a fost menținut până la sfârșitul relațiilor cu imperiul sudic. Sultanul n-a putut să vorbească de o cucerire prin forța absolută a armelor. Nu trebuie să se uite că folosirea ruinelor în scopuri defensive nu era o practică necunoscută în epoca medievală. Walerand de Wavrin scria că la 1445 a fost acoperită trecerea Dunării de către cruciați prin plasarea arcașilor, arbaletierilor și a tunurilor într-o *întăritură ruinată* în timpul cruciadei din 1396²⁴. Ruina romană respecta și prevederile tratatelor de artă militară privind dispunerea trupelor astfel încât dușmanul să nu cunoască exact potențialul ofensiv și defensiv al trupelor muntene²⁵.

Rămâne ca viitoarele cercetări arheologice să aducă la lumină dovezile materiale ale sângeroasei bătălii. Trebuie să fi rămas unele arme nedescoperite și, mai ales, scheletele soldaților din ambele tabere, cronicarii creștini și musulmani fiind de acord că bătălia a fost extrem de sângeroasă. Conform obiceiului epocii, domnitorii ridicau morminte tumulare și monumente pentru amintirea victoriei ce a impresionat populațiile creștine din Balcani într-o epocă în care succesele militare împotriva otomanilor erau rare. Rezistența din zona Jidava a intrat în istorie și legendă, dar a fost uitată chiar de români, fenomen nu singular în istoria noastră. Nici castrul n-a avut o viață mai bună după clipele de glorie militară. Domnitorii munteni n-au avut vocație de constructori decât în plan religios și întărirea a devenit o simplă carieră de piatră pentru orașul comercial din apropiere. Mutarea capitalei spre regiunile de câmpie în urma unor presiuni otomane a dus la pierderea oricărui interes pentru fortărețe din piatră. Nici progresele armelor de foc nu mai favorizau construcțiile din piatră din cauza vulnerabilității la loviturile grele venind cu viteză mare și a schijelor.

THE MATTER OF THE DEFENDING OF THE CAPITAL CITY DURING MIRCEA CEL BATRAN'S REIGN: THE BATTLE FROM ROVINE

Abstract

Based on both Christian and Turkish documents, the present writing attempts to demonstrate the fact that Rovine Battle took place near Jidava Roman castrum (South of Câmpulung Muscel).

²³ Nicolae Grigoraș, *Moldova lui Ștefan cel Mare*, Junimea, Iași, 1982, p. 164 – 165.

²⁴ *Călători străini*, vol. I, p. 121. Același autor remarcă faptul că tirul arcașilor era de temut din poziții dominante și se știe că ploaia de săgeți apare în descrierile creștine ale confruntării. Tratatete bizantine de artă militară indicau clar folosirea ruinelor. Kekaumenos indica să se repare *zidurile năruite, întărește turnurile de apărare, strânge pietre pe ziduri, împletește lese, sapă două-trei rânduri de șanțuri largi și adânci, fă dincolo de ele gropi cu apă spre a pune în încurcătură caii* (Pagini din gândirea militară universală, vol. I, Editura Militară, București, p. 104). Cum se presupune că oastea otomană avea o evidentă superioritate numerică și tehnică, domnitorul Mircea cel Bătrân a avut soluția problemei în același tratat bizantin: nu se recomanda lupta în teren deschis, ci de la adăpostul zidurilor (*Ibidem*, p. 104).

²⁵ *Pagini din gândirea militară universală*, vol. I, p. 94.